

спеціальних прийомів і досліджень виявити релікти фольклору минулих епох, на які накладалися пізніші здобутки. А ми знаємо, що дата виникнення обрядового фольклору – епоха пізнього неоліту 4-3 тис. р. до н. е. Архаїчний шар фольклору не зник: він законсервувався разом з патріархальним побутом і язичницькими уявленнями, і становить зараз найціннішу частину обрядової музики, що дійшла до нашого часу. Фольклорні твори містять величезну культурно-історичну інформацію, а також здатні впливати на почуття людини емоційно.

При слуханні та виконанні фольклорних творів перед студентами у всій історичній конкретиці постають гуманістична природа народної музичної творчості, морально-естетичні ідеали в жанровій інтонаційності музичного фольклору, естетична своєрідність стильових закономірностей музично-фольклорних традицій, особливий склад мислення українського народу.

Виконання традиційного фольклору передбачає спілкування з досвідом сотень поколінь українського народу, який міститься в інтонаціях, наспівах, ритмоструктурах. Синкретичний характер творів музичного фольклору сприяє активізації та розвитку мислення студентів. Опанування жанрами гуртового народного виконавства також необхідно студентам для використання музикотерапії в майбутній професійній діяльності, щоб проводити оздоровлення людини засобами фольклору.

На думку Л.М. Балакланової, художнього керівника народного фольклорного ансамблю «Жива вода», фольклор має надзвичайно важливі цілющі властивості. При слуханні та виконанні фольклорних творів перед студентами у всій історичній конкретиці постають гуманістична природа народної музичної творчості, особливий склад мислення українського народу.

У репертуарі колективу «Жива вода» сконцентровано найкращі зразки фольклорної спадщини українців різних регіонів – Полтавщини, Слобожанщини, Житомирщини, Чернігівщини, Київщини, Рівненщини, Черкащини, Сумщини.

Опанування жанрами гуртового народного виконавства необхідно студентам для використання музикотерапії в майбутній професійній діяльності, щоб проводити оздоровлення людини засобами фольклору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жавініна О. Музичне виховання: пошуки і знахідки / О.Жавініна, Л.Зац /// Мистецтво в школі. – 2003. – № 5.
2. Шанских Г. Музика як засіб корекційної роботи / Г.Шанских // Мистецтво в школі. – 2003. – № 5.
3. Яковенко Т.Є. Музика і здоров'я людини: Фестиваль педагогічних ідей "Відкритий урок" / Т.Є.Яковенко. – М.: Перше вересня, Чисті ставки, – 2004.

УДК 378:37.011.31–051:792.054

Лідія Лимаренко
(Херсон, Україна)

СЦЕНОГРАФІЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ЦІЛІСНОГО ОБРАЗУ ВИСТАВИ СТУДЕНТСЬКОГО ТЕАТРУ

У статті обґрунтовується сценографія як необхідна складова цілісного образу вистави студентського театру. Аналізуються можливості театрального колективу вищого навчального закладу у вирішенні просторового рішення вистави. Доводиться, що створення цілісного образу театрального дійства – результат індивідуальної і колективної художньо-творчої діяльності всіх учасників студентського театру.

Ключові слова: студентський театр, сценографія, художня форма, цілісний образ вистави.

The article views scenography as a necessary detail of a holistic image of the

performance of a student theatre. Any opportunities of the theatre troupe of a high school are analysed in order to solve room problems of the performance. It's proved that creating a holistic image of a theatre representation is a result of individual and collective artistic activity of all members of student theatre.

Key words: *student theatre, scenography, art form, holistic image of the performance.*

Дослідження теоретичного й практичного аспектів діяльності студентського театру в системі професійної підготовки майбутніх педагогів сформувало низку мистецько-педагогічних позицій, що дозволило констатувати факт значущості впливу досліджуваного явища на підвищення компетентності фахівців педагогічного профілю.

Студентські театри беруть активну участь у загальноуніверситетських, міських та обласних святах, у концертних програмах, театралізованих вітаннях учасників наукових конференцій, проводить профорієнтаційну роботу в міських і сільських школах, граючи свої вистави для школярів – майбутніх абітурієнтів університетів. Театральні колективи репрезентують студентську творчість на всеукраїнських і міжнародних фестивалях театрального мистецтва. В їхньому репертуарі – краща українська та світова класика, сучасна драматургія. Студентські постановки вражають своєю яскравістю, своєрідним баченням загальновідомих творів, креативним підходом до сценічного втілення драматургії. Студенти, які у повсякденному житті конспектують лекції, відповідають на семінарських заняттях, на сцені перевтілюються, створюють не лише правдиві художні образи персонажів, а й знаходять зорове сценографічне рішення театрального дійства, чим дарують яскраві враження глядачам, які переживають справжні естетичні емоції, бажання займатися мистецтвом театру, щоб бути схожими на тих, хто майстерно грає на сцені та знаходить влучні сценічні метафори, цілісну художню образність вистави.

Зауважимо, що питання теорії сценографії, її технічні можливості у створенні художнього образу вистави розглядаються у працях теоретиків і практиків (В. В. Базанов, Т. І. Бачеліс, В. Й. Березкін, Д. Д. Лідер), які пов'язані з діяльністю професійних театрів. Однак, щодо розробленості проблеми сценографії вистав студентських театрів, то вона не отримала у сучасній фаховій літературі належного висвітлення. Тому **метою статті** є обґрунтування сценографії як необхідної складової цілісного образу вистави студентського театру.

На основі аналізу діяльності таких студентських театрів як: навчальний народний театр „Студі-Арт“ Херсонського державного університету (м. Херсон); загальноуніверситетський театр читців „Есперанто“ Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (м. Харків); театр „Борисфен“ Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ); театр „Вавилон“ Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (м. Київ); молодіжний драматичний театр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми); загальноуніверситетський народний театр „Резонанс“ Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (м. Кіровоград); молодіжний драматичний театр „Такі-да“ Державного закладу „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського“ (м. Одеса); інтерактивний студентський театр „Театр життя“ Житомирського державного університету імені Івана Франка (м. Житомир); театр драми і комедії Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (м. Умань) було визначено особливості організації простору художньо-творчої діяльності студентського театру в системі професійної підготовки майбутніх педагогів, а саме:

1) студентський театр як форма роботи зі студентами створює особливе художньо-творче середовище, в якому провідне місце займає рефлексивна дія, яка забезпечує успішність розвитку професійних та особистісних якостей, а також

психічних процесів та властивостей, таких як емоції, увага, уява, діалогічність;

2) ресурсним аспектом діяльності студентського театру є можливості колективної художньої творчості на всіх етапах створення вистави та систематична робота з емоційного розвитку учасників і глядачів сценічної дії.

Досліджуючи специфіку діяльності студентських театрів ВНЗ України, ми переконалися, що фактично учасники театральних колективів отримують додаткову спеціалізацію, що стосується саме театрального мистецтва. Діяльність у студентському театрі забезпечує майбутніх педагогів знаннями про цінності в галузі світового та українського мистецтва, зокрема класичної і сучасної драматургії; розвиває у фахівців почуття прекрасного, здатність розуміти й цінувати твори мистецтва, закладає основи естетичної культури особистості; сприяє розвитку, саморозвитку і самореалізації студентства в художній творчості, практичному застосуванню різних театральних форм дії та видів діалогічної взаємодії не лише між акторами й глядачами, а також у освітній практиці майбутнього педагога, а саме у створенні цілісного образу уроку (за І. А. Зязюном), де неможливо обійтися без певних знань науки про просторову образність вистави – сценографію.

Слід підкреслити, що нині існують різні тлумачення терміна „сценографія“. У словниковому довіднику „Дизайн“ зазначається, що „Сценографія (від лат. scena і грец. γραφο – пишу) – мистецтво художнього оформлення й організації простору театральної вистави, телевізійного дійства, телешоу, художнього фільму, що включає в себе художнє оформлення, декорації, освітлення, реквізит і костюми“ [3, с. 341]. Крістофер Бальме обґрунтовує сценографію як „...сценічні декорації, освітлювання і костюмування. Навіть якщо сьогодні ці елементи на практиці створюють різні митці і кожна ділянка має самостійну дослідницьку традицію, вони всі разом роблять внесок у загальне візуальне враження від вистави“ [2, с. 225]. У „Театрально-драматичному словнику ХХ століття“ під редакцією А. Г. Баканурського термін „сценографія“ визначається як „...мистецтво оформлення сцени. У вузькому розумінні під сценографією слід розуміти діяльність художника-постановника спектаклю; у широкому – роботу всіх, хто створює просторово-зоровий образ (речовинне середовище) театральної постановки: сценографа, художника по костюмах, бутафора, мебельників, фахівців з освітлення, гриму та ін. У спектаклі сценографія виконує три головні функції: ігрову, персонажну і ту, що позначає місце дії. Ігрова функція реалізується у перетворенні зовнішнього вигляду актора за допомогою костюма, гриму, маски, сприяючи зображенню ним дійової особи певного віку, фізичної кондиції, відтворенню етнічних особливостей персонажа. Персонажна роль сценографії передбачає включення її у спектакль як самостійно значимого матеріально-речовинного елемента. Функція ж позначення місця полягає в організації простору спектаклю“ [1, с. 230]. Відомий український сценограф Д. Д. Лідер розуміє сценографію як „...спосіб композиційного мислення, властивого розумній істоті; як спосіб засвоєння і перетворення світу [5, с. 12]; як саму сутність дії“ [5, с. 13].

Загалом, у професійних театрах художники-постановники вважають, що „сценографія, яку раніше називали театральньо-декораційним мистецтвом, не є самостійним видом художньої творчості. Це явище не тільки образотворчого мистецтва, а й театру, невід’ємна складова вистави, частина сценічного дійства. Однак вона відіграє значну роль у естетичному впливі, спрямованому на глядача, й недооцінювати її не варто“ [6, с. 11].

У професійних театрах робота над режисерським задумом вистави відбувається у тісній співпраці режисера і художника-сценографа. До їх послуг складна технологія театру, апаратура сцени, всі засоби і види мистецтва: живопис, архітектура, музика, танець тощо. Щодо студентського театру, то навпаки – відсутність перерахованих послуг.

Для учасників студентського театру сценографія – це, перш за все, художньо-

творча дія, що відбувається у розвитку, вічній динаміці й тому для влучного просторового вирішення, для створення художньої форми вистави необхідним є глибоке розуміння проблематики мистецького твору, енергетичний заряд пошуку, гостре відчуття сучасності, свіжість і креативність ідей, колективна співпраця, злагодженість і взаєморозуміння, що забезпечує очікуваний результат – довіру глядачів до поєднання вигаданого і реального, до міри обраної умовності, до пластичної мови та стилю гри акторів. Художня творчість молоді починається з колективного образно-художнього задуму майбутньої вистави, який переводиться на мову простору. Зазвичай, можливості сценографії та декораційного оформлення у театральних колективах ВНЗ недостатні в силу матеріальних проблем, але саме це дозволяє студентам відшукати несподівані, новаторські сценографічні втілення драматичних творів, що не потребують великих матеріальних витрат. Студенти все більше використовують різноманітні фактури недорогих за вартістю матеріалів (мотузки, канати, роґожі, полотно, папір, картон тощо).

Наприклад, основним сценографічним матеріалом для студентського театру „Студі-Арт“ під час постановки вистави „Ніч на полонині“ за мотивами драматичної поеми Олександра Олеся („останнім акордом філософської драми ХХ століття“ [7, с. 313) були канатні конструкції, форма яких символізувала не лише ліс, а й долі людей, що тісно переплітаються. Така художня форма, завдяки світловим і звуковим спецефектам, перетворювалася на живий, динамічний, незвичайно фантастичний ліс, передавала неповторну красу природи України та її людей, відбивала своє відношення до дійових осіб вистави, передавала їхні почуття, хвилювання, настрої, душевну драму головного героя Івана, котрий уві сні нехтує народними моральними настановами. Все це давало сильний емоційний поштовх глядацькій аудиторії, яка добре відчувала, що не можна побудувати власне щастя на горі іншої людини. Завдяки знайденій художній формі, її єдності зі змістом філософсько-поетична драматургія О. Олеся сприймалася доступно, переконливо. Органічна взаємодія сценографічного, музично-звукового й пластичного рішення твору „Ніч на полонині“, глибоке розуміння його змісту, сума засобів впливу на глядачів, об'єднаних мистецтвом, а також як індивідуальним так і колективним задумом учасників студентського театру створили цілісний образ вистави, яка на Міжнародному театральному фестивалі „Південні маски“ отримала Гран-прі – Золоту маску.

Отже, створення цілісного образу вистави – результат індивідуальної і колективної художньо-творчої діяльності всіх учасників театру. Цій роботі ми приділяємо значну увагу, адже урок у школі – також цілісний образ. Між цими двома поняттями існує безпосередній взаємозв'язок як педагогічний, так і мистецький. На цьому аспекті акцентує увагу академік І. А. Зязюн: „Цілісний образ педагогічної дії включає вироблені вчителем на основі науки і практичного досвіду уявлення про дитину, про її здібності, про те, якими повинні бути: урок, знання учня, дух школи, колеги, нарешті, він сам, як учитель. Це цілісний, багатогранний та дуже індивідуальний (до ексклюзиву) образ і ріднить педагогічну дію з творчістю, з мистецтвом“ [4, с. 4]. На нашу думку, якщо студент опанує складну постановочну роботу в створенні ролі, сценографії – складової цілісного образу вистави, у яких він себе реалізує, то майбутній педагог зуміє вибудувати й цілісний образ свого уроку. Тому що, плануючи задум уроку і створюючи його, учитель у своїй художній ролі як сценарист уроку, є драматургом; як організатор-постановник – виконує роль художника, музиканта, режисера; як викладач – перебуває у ролі артиста. Учитель як сценарист, як організатор-постановник свого уроку має відповісти самому собі на велику кількість складних запитань для того, щоб привести у відповідність художню форму і зміст уроку.

Переконані, що діяльність студентів у театральному колективі – це ефективний шлях розвитку творчої особистості майбутніх педагогів. Активна участь у постановці

різноманітних форм художньої творчості спонукає студентську молодь до переоцінки власних художньо-педагогічних здібностей, розвиває естетичне ставлення до культурних надбань, традицій і спрямовує на постійний розвиток і саморозвиток. Саме в студентському театрі як дієвому компоненті професійної підготовки фахівців, майбутні педагоги реалізують набутий естетичний досвід у різних сценічних формах багаторівневої художньо-педагогічної комунікації (етюдах, драматичних монологах, діалогах, інсценізаціях, виставі). Уміння створювати цілісний образ вистави є яскравим результатом набутого естетичного досвіду учасником студентського театру, його реалізацією в якісно нову художню форму. У художніх образах персонажів, створених студентами, відбивається їх індивідуальна неповторність, а в цілісному образі вистави через комунікативну взаємодію видів мистецтв, у процесі художньо-творчої діяльності – колективна естетична неповторність театральних форм діяльності-дії студентського театру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баканурський А. Г. *Театрально-драматичний словник ХХ століття* / А. Г. Баканурський, В. В. Корнієнко. – Київ : Знання України, 2009. – 504 с.
2. Бальме Крістофер. *Вступ до театрознавства* / Крістофер Бальме. – Львів : ВНТЛ-Класика, 2008. – 269 с.
3. *Дизайн: Словник-довідник / Ін-т проблем сучасн. мист-ва НАМ України; За ред. М. І. Яковлєва; Упоряд. : Ю. О. Іванченко, О. І. Ваєрик, О. Г. Бросаліна та ін. ; Редкол. : В. Д. Сидоренко (голова), І. Д. Безгін, Г. І. Веселовська та ін. – К. : Фенікс, 2010. – 384 с.*
4. Зязюн І. А. *Екзистенціальні особливості педагогічної дії* / Іван Андрійович Зязюн // *Вісник Черкаського університету. Серія : Пед. науки / Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2012. – Вип. 1. (214). – С. 3–6.*
5. *Лидер Даниил : Человек и его пространство / Из воскресных бесед с Даниилом Даниловичем Лидером, записанных в его белой мастерской в 1994–1999 годах Александром Клековкиным / Ін-т проблем совр. искусства НАИ Украины. – К., „Арт Економи“, 2012. – 88 с.*
6. *Образотворче мистецтво / Національна спілка художників України. – Київ, 2011. – Ч. 3–4. – 160 с.*
7. *Олесь Олександр. Вибране : для серед. та ст. шк. віку / Упорядкув. текстів, підготов. прим. та навч.-метод. матеріалів Т. С. Бакіної. – К. : Школа, 2002. – 352 с. : іл. – (Шкільна хрестоматія).*

УДК 7.012.23

*Наталія Дядюх-Богатько
(Львів, Україна)*

П'ЯТЬ ПРАВИЛ У ДИЗАЙНІ: ВІД ПРАКТИКА СТУДЕНТАМ

П'ять моментів, які повинен «тримати в голові» кожний дизайнер при створенні дизайн-проекту і розкривають особливості «далекі» від «творчого польоту». 1) Велика різниця між проектом і можливим втіленням. 2) Інновації у виленні, новітні матеріали, тенденції. 3) Залишки на складі, якщо про них не пам'ятати, то можете віддати їх на благодійність. 4) Відповідальність: ви працюєте над проектом у якому несете відповідальність за всі процеси. 5) Калькуляція: розумний і оптимальний кошторис дизайн проекту – це запорука вашого успіху.

Ключові слова: *дизайн, проект, творчий, практика, досвід.*

Five things that should «keep in mind» every designer to create a design project and reveal the features of the "distant" from the "creative eye". 1) The big difference between a project and a possible incarnation. 2) Innovation in viilenni, the latest materials, trends. 3) The remains of the warehouse, if they are not to remember, you can give them to charity. 4)